הלכה · משנה תורה · מפרשים · אור שמח · ספר עבודה

אור שמח על משנה תורה, הלכות בית הבחירה

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

אור שמח על משנה תורה, הלכות בית הבחירה

רבי מאיר שמחה הכהן מדווינסק

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/אור-שמח-על-משנה-תורה-הלכות-בית-הבחירה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ב 4
הלכה ט 4
הלכה יא 4
הלכה יג 5
הלכה טו 5
הלכה טז 5
הלכה יח 5
פרק ג 5
הלכה יז 5
פרק ד 5
הלכה א 5
פרק ה 6
הלכה ה 6
הלכה ז 6
פרק ו 6
הלכה ז 6
הלכה ח 8
הלכה י 9
הלכה טז 10
פרק ח 10
הלכה יא 10

פרק א

הלכה ב

ומשם באו לשילה ובנו שם כו'.

במשנה זבחים באו לשילה נאסרו הבמות כו' קדשים קלים ומע"ש בכל הרואה, ובגמרא מפיק לה מקרא דהשמר לך פן תעלה עולתיך בכל מקום אשר תראה אבל אתה אוכל בכל מקום אשר תראה, דעת לנבון נקל דזו הדרשא אליבא דמשנתינו דמשבאו לשילה נאסרו הבמות קאי עליה קרא דהשמר לך כו', אבל לרשב"י בגמרא דסבר דמנוחה ונחלה ירושלים ובשילה הותרו הבמות כדדריש לקמן (דף קי"ט) לא מצי קאי דרשא דהשמר לך פן תעלה כו' דזה מיירי באיסור במות ולדידי' ע"כ ילפינן מקרא דדריש תאנת שילה בן פורת יוסף כו' עלי עין דנאכלין בכל הרואה, ולפ"ז דאע"ג דבשילה הותרו הבמות ומצי להקריב שלמים בבמה בכל מקום ואפילו כן קדשים הנקרבים בבמה גדולה אין נאכלין רק בכל הרואה, א"כ אין נפ"מ לדידיה בין שילה לנוב וגבעון או גלגל וגם שם קדשים קלים הנקרבים בבמה גדולה אינן נאכלין רק בכל הרואה כמו בשילה. ומה מיושב התוספתא לפ"ז דבגלגל ובנוב וגבעון תני קדשים קלים נאכלין בכ"מ ור"י ור"ש אומרים בכל הרואה, וע"כ זה ט"ס וצ"ל [דברי ר"י] שהוא האומר קדשים קלים נאכלים בכל מקום [ור' שמעון אומר] בכל הרואה ולטעמיה אזיל דיליף משילה דגם שם הותרו הבמות, וזה פשוט, ויעוין ירושלמי פרק קמא דמגילה בזה:

הלכה ט

ואין בונין בו עץ [בולט] כלל.

בהשגות כתב דלא אסרה תורה כל עץ אלא אצל מזבח ד' והיא עזרת ישראל משער ניקנור כו' אבל בעזרת נשים כו' מותר. ולפלא דבירושלמי מגילה פ"א ה"ד קאמר הקהל אינו דוחה שבת כו' מפני הבימה ויעשו אותה מאתמול כו' א"ר מתני' על שם לא תטע לך אשירה כל עץ אצל מזבח ד' והלא הבימה היתה בעזרת נשים וצ"ע. ואפשר דסובר דמדרבנן אסור רק לשעה התירו ואילו היה אסור מה"ת לא הותר אף לשעה ועיין דבריו בהלכות עו"ג, אך באמת מה"ת אינו אסור אלא נטיעה והשאר דרבנן וצ"ע:

הלכה יא

אם יכולין לטוח אותו בזהב כו'.

נ"ב ברייתא סוף פרק מקום שנהגו והיו כו' עד שחפו ההיכל טבלאות של זהב כו' יעו"ש ובתוספתא מנחות הגירסא האולם יעו"ש:

הלכה יג

במשל"מ. אך ראיתי בתוספתא דאהלות כו'.

נ"ב והראב"ד בהשגות פ"א מהלכות טו"מ הי"א כתב ע"ז שהוא פירוש חשך ואפילה יעו"ש:

הלכה טו

במשל"מ. הרב באר שבע כו'.

נ"ב נעלם מהם דברי התוס' סוכה (דף מ"ט) ד"ה כל שאין עיי"ש:

הלכה טז

והשאר כשירות.

בכס"מ, ומשמע לרבינו דה"ה לנגע ברזל, נ"ב מפורש במכילתא רנ"א אתהן גזית הן פסולות ולא כל המזבח כו',

בהשגות, וכן מכל העזרות ומכל הלשכות שהן קדש, נ"ב הוא דבור אחר וצ"ל על דברי רבינו לקמן הלכה י"ז וכן הנותץ אבן מן המזבח או מכל ההיכל או מבין האולם ולמזבח כו' וע"ז כתב הראב"ד הך וכן מכל העזרות כו', וכן כתב רבינו בפ"ו מהלכות יסה"ת ה"ז או משאר העזרות, ולשון רבינו כאן הוא מתוספתא דמכות פ"ד יעו"ש וז"ב:

הלכה יח

וכל כ"ש אין עושין אותן אלא מן המתכת.

נ"ב בפרק דם חטאת (דף צ"ו) וכן בריש פרק טרף בקלפי עיי"ש. ושם בכס"מ ופסק כר"י ברב"י, נ"ב באמת פסק כרבי ללישנא בתרא עיי"ש היטב וז"ב:

פרק ג

הלכה יז

ושלשתן היו מונחים.

נ"ב מנחות (דף צ"ח):

פרק ד

הלכה א

ולא היו עושין אותן אלא להשלים שמונה בגדים.

נ"ב פשטיות הכתובים מכריח כדעת רבינו, דבחנוך המלואים בצווי בפ' תצוה כתיב וזה אשר תעשה להם לקדש אותם כו' ולקחת את הבגדים כו' החשן ולא נזכר כלל

האורים ותומים, ובפרשת צו בעשייה כתוב ויתן אל החשן את האורים כו' והוי בכלל חושן דבלא אורים ותומים לא מקרי חושן, וכן בתרגום על קרא דתומיך ואוריך אלבשונא לגבר חסידך הרי דמלבוש מקרי, ולדברי ראב"ד אין מקום לאו"ת בשבעת ימי המלואים כמובן ודוק:

פרק ה

הלכה ה

ושער זה הוא הנקרא שער העליון.

נ"ב מפורש בירושלמי פרק כיצד מעברין ה"א, ויעוין לקמן הלכות כלי המקדש פ"ז ה"ו וג' לפתיחת שער העליון כו' ויותם בנאו מלכים ב' ק' ט"ו ובו היו מטהרים מצורעים יעוין פסחים (דף פ"ה ע"ב):

הלכה ז

וארבע לשכות כו' ולא היו מקורות.

תוספתא ריש יומא. כל הלשכות שבמקדש רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה חוץ מלשכת היין ושמן שיש להם פתחים זו כנגד זו ר' יהודה אומר כל לשכה שבמקדש שיש לה שני פתחים זה כנגד זה כגון שער עזרה רשות היחיד לשבת ורה"ר לטומאה, והפירוש פשוט דפליגי ואזלי לטעמייהו דרבנן סברו שלשה מחיצות דבר תורה ולשכת היין והשמן המה פרוצים במלואם ואין להם קרוי והוי רק שני מחיצות ואינם רה"י לשבת, ור' יהודה אזיל לטעמו דסבר שתי מחיצות דבר תורה ולכן הוי רשות היחיד לשבת, ופלוגתתם הוא בעירובין פרק כל גגות מי שיש לו שני בתים כו' עושה לחי מכאן ולחי מכאן כו' ונושא ונותן באמצע, ומשום שלא היו מקורות לכן היה להם דין רה"ר לרבנן ודוק:

פרק ו

הלכה ז

שהגגות והעליות לא נתקדשו כו'.

ראה בכל המקומות בדברי רבינו שציין המשל"מ לענין מע"ש ולענין קדשים קלים דאינו מביא הך דגגין ועליות לא נתקדשו דמשמע מדבריו דנאכלין קדשים קלים בגגין ועליות וכפשטא דברייתא דמבואר דקדשי קדשים אינן נאכלין בגגות האלו אבל קדשים קלים נאכלין בגגי ירושלים ובעליות וכן מע"ש נאכל תמן, וכן נראה דעת ההשגות ויש

להאריך בזה אלא שקדמני בספר מנחת חנוך מ"ע שס"ב באורך גדול:

אמנם תמוה טובא מסוגיא דפסחים (דף פ"ה) דרמי על רב מהלילא פקע איגרא כו' דמפורש דגם בפסח אינו נאכל בגגין יעו"ש אשר לזה כתבו תוס' בשבועות (דף י"ז) דהא דתני אין אוכלין שם קדשי קדשים לאו דוקא דהוא הדין דקדשים קלים אינן נאכלין, אולם בשו"ת הרשב"א סימן ל"ד לשון השואל שהי' גירסא מוטעת לפניו ואין אוכלין שם קדשים קלים, וז"ל ותמיהני אפילו למ"ד גגין ועליות לא נתקדשו מי גריעי משאר העיר שנאכלין בה קדשים קלים והשיב שאלה גדולה שאלת אלא שט"ס כו', הרי דפסיקא להשואל ולהרשב"א דנאכלין קדשים קלים בגגי ירושלים וזה פלא נגד סוגיא ערוכה:

לכן נראה לפרש לכאורה דתנן בפרק בתרא דזבחים ומשהוקם המשכן כו' וקדשים קלים בכל מחנה ישראל כו' באו לנוב וגבעון כו' קדשים קלים בכל ערי ישראל דהא בכל מקום שהוא שם עושה במה ומקריבו, נמצא בכל מקום שראוי להיות במה להקרבת קדשים קלים ראוי הוא להיאכל וכי נתקדשה ירושלים הוא בשלילה שלא יאכל קדשים קלים לבד ירושלים ואם היו נאכלין בכל ערי ישראל הלא כל ארץ ישראל ואוירה ראוי לבמה וכמו שאמרו בתוספתא דפרת חטאת ובירושלמי מגילה פ"א במתו בראש גגו, א"כ הגגין ג"כ היו ראוים לבמה ולהיאכל קדשים קלים הנקרבים בבמת צבור, כן כי נשלל אח"ז לבד ירושלים ג"כ כל תוך ירושלים ראוי לאכילת קדשים קלים וגם גגין ועליות נתקדשו. אבל פסח שאינו ראוי להיות קרב רק בבמת צבור ובבמת יחיד אף בשעת היתר הבמות עובר על לאו דלא תזבח הפסח באחד שעריך, נמצא דגם בעת היתר הבמות לא היה ראוי להיאכל בכל ערי ישראל רק במקום הקרוב לבמת צבור לכן יתכן כי נתקדשה כל ירושלים לא נתקדשו גגין ועליות ותו אינו נאכל פסח בגג ועליה. אמנם תמיה לחדש דבר כזה, ובפרט דלשון רבינו בפ"י ממעשה"ק דכולן פסח ושאר קדשים קלים שווים הם, לכן יתכן דבאמת אויר עזרה כעזרה ויעוין פ"ה משגגות במשל"מ אורך בזה רק בעזרה והיכל שמצוה לבנות בית והכל בכתב מיד ד' השכיל ואסור להוסיף על הבנין בלא קידוש, נתקדש רק העזרה ואויר שבתוכה וגגה לא נתקדש, אבל ירושלים אטו לא נתקדש אוירה וכלום יש שיעור לגובה הבתים ואם יגביהו הבתים עד רום רקיע מי לא קדוש כל האויר שבתוך הבית מה מקום יש לומר דגג לא נתקדש וכן עליה הא מאויר ירושלים הוא וכלום צריך לאכילת קדשים קלים בית אטו בשוק מי לא מצי לאכול, ואיך שייך לאמר דהאויר של הגג לא נתקדש ולאמור דרק האויר שבתוך הבית קדשו זה מפליא המעיין, וצריך לאמר דאין ה"נ כיון שיתכן לאכול קדשים קלים בלא בית כלל וכל האויר שבתוך ירושלים נתקדש ואין מצוה כלל לאכול בבית הוה"ד דאויר שעל גגי ירושלים נתקדש

ומותר לאכול בגגין ובעליות, ולא נזכר כלל שיפסל ביוצא אם יצא מן הבית קדשים קלים לגג או לעליה שיפסל ביוצא כמו שאינו נפסל ביוצא לחוצות ירושלים וכן מע"ש אינו נפדה לפנים מן החומה בשוקי ירושלים לפנים מן חומת העיר והוה"ד דאינו נפדה אם העלוהו דרך גגין לירושלים ופשוט, ויעוין באילן שנופו נוטה לפנים יעו"ש ובתוס' שם במכות, וצריך לדחוק בשמועה דהכי מקשה, דדא פשיטא דגם פסח נאכל בלא בית כלל רק בכ"ז דרשו בית על חבורה קאי ודרשו חוצה תן חוצה ופירש רבינו ששתי חבורות שהיו אוכלות בבית אחד צריכה כל חבורה לעשות היקף והוי כל חבורה בבית אחד, אם תאמר דבעזרה וכיו"ב אין גג בכלל בית א"כ גבי פסח שהיו חבורות הרבה אוכלות פסחים בגג אחד אשר מפני זה אמרו הלילא פקע איגרא שהרבה פסחים היו אוכלים חבורות הרבה בגג אחד, א"כ אין מתקיים בבית אחד יאכל בחבורה חדא שגג ועליה אינו בית והוי רק כמו אויר ותו הוי כשתי חבורות אוכלין כאחד דההיקף אינו מועיל להקרא שיהי' הפסח נאכל בבית אחד אם לא שאוכלים בבית אז מועיל ההיקף שחוץ להיקף הוי חוץ לבית אבל הפסח נאכל גם בגג ועליה רק שאינם אוכלים שם חבורות הרבה ודוק, ולשון רבינו בק"פ שאין הגגים והעליות בכלל הבית יעו"ש. ומתרצא בזה מה שמקשים העולם אמאי לא רמי ממשנתינו דתני והנותר שורפין אותו בחצירותיהן או על גגיהן מעצי עצמן הלא מקום אכילתו שם שריפתו יעוין מש"כ פי"ט מפסוהמ"ק ולפ"ז א"ש ודוק. אמנם רבינו בפ"ד מק"פ כתב שורפין אותו בחברותיהן והשמיט בגגיהן וצ"ע, ויש לנו עוד בזה ועוד חזון בס"ד. ויעוין פ"ה מהלכות מעשה"ק ה"ד ובכס"מ שם. ובירושלמי פליגי אמוראי בגגי ירושלים אם נתקדשו יעו"ש ולא נזכר עליות יעו"ש כל הפלפול ואינו סותר דברינו ודוק. והנה בחלונות ועובי החומה אמר בגמ' זבחים (דף נ"ו) דגם על עזרה קאי ומזכיר שם דלתות היינו דמן האגף ולפנים קאי גם בעזרה ודוק:

הלכה ח

היו בנויות לחול ופתוחות לקודש כו'.

הנה כיון דאין שוחטים שם קדשים קלים והוי כחוץ, אם יצא הדם שם אם נפסל לזריקה צ"ב. ואם כה נאמר דהדם נפסל ביוצא א"כ תו משכחת הא דפליגי ר' יוחנן ור"ל בריש פרק כל התדיר בקדשים קלים שיצאו לפני זריקת דמים אי מיפסלי ביוצא הואיל וסופן לצאת בירושלים אחר זריקה יעו"ש, א"כ הך פלוגתא משכחת גם בבשר קדשי קדשים לפני זריקה שיצאו לאותן הלישכות הבנויות לחול ופתוחות לקודש דלאחר זריקה נאכלין שם, אם אמרו הואיל וסופן לצאת אין נפסלין ביוצא, ואם נאמר כן בזה דנחלקו במנחה שבללה חוץ לחומת עזרה אם כשירה הואיל וכשרה בזר, דהקשו

רבנן בתוספות דכיון דעשרון מקדש הרי נתקדשו ונפסלים ביוצא, ולפ"ז נאמר דפירוש דבלל בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש דאז אינן נפסלות ביוצא, ומוכח מדהקשו התוס' כן והוכיחו דקדושת כלי אינה נפסלת ביוצא דסברי דבלשכות הבנויות בחול הוי פסול יוצא וצ"ע, ויעוין זבחים (דף כ"ט) בתוס' ד"ה למקום שיהא משולש והריו"ט פי' כו' מחשב לזרוק בירושלים לא כו' וקדשי קדשים אפילו כו' ולפ"ז גם בקדשי קדשים משכחת כגון בלשכות הבנויות בחול ופתוחות לקודש אם מחשב לזרוק שם הדם אינו פיגול, אך הלא מפורש הוא בגמ' והובא בהלכות מעשה"ק פי"ב הכ"ב ובמקום שמבשלין קדשי קדשים שם אופין את המנחות שנאמר זה המקום אשר יבשלו שם כו' שם יאפו את המנחה, חזינן דשם נאפין המנחות שנתקדשו בכלי וזה אף בלשכות הבנויות בחול כיון דפתוחות לקדש שמבשלים שם בשר חטאת כיון דנאכלת שם, והמנחות מתקדשים שם ואפייתן בפנים קרינא בהו, ובמשנה במעילה תנן במנחות קדשו בכלי וגבי שתי הלחם ולחם הפנים קרמו בתנור, היינו אע"ג דעשרון מקדש דנמשח כלי יבש, מכל מקום כיון דשתי הלחם לישתן ועריכתן בחוץ אין כלי שרת מקדש אלא בעזרה ואף להיפסל אינן מקדשין יעוין פ"ג דפסוהמ"ק, אכן מנחות דנעשין בפנים מקדש להו עשרון לפסול ביוצא ובלינה ויעוין תוס' סוכה (דף נ') בזה, נתברר דמנחות דכתיב דאפייתן בפנים בהנך לשכות הבנויות בחול פנים קרינא ובלל תוך חומת העזרה קרינא בהו אע"ג דאין שוחטין ואין חייב משום טומאה ע"ז ולענין דם צ"ב עוד:

הלכה י

ויש להם למשוך את העזרה עד המקום שירצו מהר הבית.

אולי יצא זה לרבינו דיותר מהר הבית אין ביד ב"ד להוסיף מהא דתנן ריש חגיגה וב"ה אומרים כל שאינו יכול לאחוז כו' מירושלים להר הבית כו' ובירושלמי בעי איכן היו מראין פנים בעזרה או בהר הבית ופשיט מהא דאמרו דטמא פטור שאינו יכול לעלות ולהר הבית יכול לכנוס וע"כ דבעזרה היו מראין פנים ובעי מהיכן הוא מודד לענין קטן ופשיט דמן השילוח שהיה מהלך באמצע ירושלים, א"כ חזינא דהשיעור שוה בין למי שדר סמוך להר הבית בין למי שדר מרחוק, כן נראה הא דתני תנא מירושלים להר הבית ולא תני לעזרה ששם היו מראין פנים משום דרשות לב"ד להוסיף עד סוף הר הבית והשיעור בכולם שוה לכן השיעור להר הבית, ודברי הגמ' עד הכא מאן אתייא צ"ב ואכמ"ל ודוק. ורמז גדול לזה מקרא מלא בהר ד' יראה זהו בהר דלבד ההר אין רשות להוסיף. (נ"ב. אלא בירושלמי לבד ובהר המוריה וזה הוא ממכילתא בראשה וז"ל עד שלא נבחרה ירושלים כו' שנבחרה ירושלים יצאה ארץ ישראל כו' עד שלא נבחר בית

עולמים הי' ירושלים ראוי לשכינה משנבחר בית עולמים יצאת ירושלים שנא' כי בחר ה' בציון כו' וציון הוא ההר כמו שכתוב ויבחר כו' את הר ציון אשר אהב וזה ברור.) ובתרגום על פסוק בהר נחלתך כו' מקדש ד' כוננו ידיך בטורא דאחסנתך אתר מתקן לבית שכינתך כו' ומפורש כנ"ל, וכן בשמות רבה בא פ' ט"ו א"ל אם אין אתה נותן לי בהמ"ק ת"ק אמה על ת"ק אמה לא נתת לי כלום כו' ועיין בפ"א ה"ג ודוק:

הלכה טז

ושכינה אינה בטילה.

נ"ב וכן כתוב בד"ה ב' ק' ז' והקדשתי את הבית הזה כו' עד עולם ושם ק' ל' למקדשו אשר הקדיש לעולם כו':

פרק ח

הלכה יא

והעמידו עושי חביתין לעשות חביתין. כסדר הזה עושין בכל לילה ולילה חוץ מלילי שבת כו'.

כוון רבינו בזה לענין נאות דמיבעי' להו בירושלמי ר"ה סוף פ"ק דבר שמצותו ביום מהו שידחו מכשיריו בלילה ופשיט מהעמידו לעשות חביתין אע"ג דמצותו ביום והיה עוד בלילה קודם שהאיר היום ואמר תיפתר בחול והא תני רחב"א זה סדר תמיד לעבודת ב"א בין בחול בין בשבת, ורבינו פוסק כן דמכשירי מצוה של יום דוחין גם את הלילה דלילה ויום מילא אחד חשובה, ודוקא חלבי שבת אין קרבין ביוהכ"פ דשבת ויוה"כ דבר אחר הוא אבל לילה ויום דמצטרף המלאכה נדחית נמי לדבר שמצותו בלילה, לכן דייק רבינו וכתב העמידו לעשות חביתין כו' נוהג בכל לילה ולילה פירוש אף של שבת לבד הבדיקה באבוקות אין צורך ודוק ובכ"ז לא ידענא להחם חמין לצורך רבוכה אמאי לא אפשר לעשות מערב שבת וכמו דאמרו במילה בשבת דאין מחמין לה חמין משום דאפשר להחם מע"ש, ואולי משום זה השמיט רבינו הך דאמרו להחם חמין לצורך רבוכה משום דאפשר לעשותו מערב שבת, והירושלמי ע"כ מפרש לעשות חביתין במילי אחריני שאינו להחם מים ולכן נוהגין בשבת שאי אפשר לעשותן מע"ש ופשוט. ובשקלים סוף פ"ז מביא לעשות חמין לרבוכה, אמנם כאן נראה דסובר דהטגון והבלילה היה בלילה ובפרט למ"ד מטגנה ואח"כ אופה, אמנם לדידן דבעי קידוש בכלי לא יתכן זה בלילה ודוק: